

ปัญหาการลงโทษผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด¹

สิทธิพร เต่งภู²

สภาพสังคมในปัจจุบันปัญหายาเสพติดนับเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่บั่นทอนความสงบสุขของสังคมและความมั่นคงแห่งรัฐอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงมีนโยบายทางอาญาที่มุ่งปราบปรามการกระทำ ความผิดดังกล่าวอย่างเด็ดขาดเสมอมา โดยมีการปรับปรุงประมวลกฎหมายยาเสพติดเรื่อยมา ซึ่งเจตนารมณ์หลักของประมวลกฎหมายยาเสพติดในปัจจุบันนั้นมุ่งสร้างขึ้นเพื่อการปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไป ตามกฎหมายดังกล่าวจึงได้มีการพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับการกระทำความผิดที่ในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบโดยรูปแบบของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบันมีวิวัฒนาการสู่การดำเนินงานใน ลักษณะขององค์กรอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและกระทำกันเป็นเครือข่าย ซึ่งการที่องค์กรเหล่านี้จะสามารถปฏิบัติการได้ย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่ายนอกเหนือจากตัวการหลัก ไม่ว่าจะเป็นผู้สนับสนุนทางการเงิน ผู้จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ หรือผู้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ จึงได้มีการพัฒนาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเรื่อยมาเพื่อที่จะนำตัวผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยาเสพติดมารับโทษและมีการแก้ไขเพิ่มเติมโทษให้ผู้ทำการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นให้ต้องรับโทษหนักขึ้นด้วย เพื่อที่เป็นการป้องปรามไม่ให้มีบุคคลใดกล้าที่จะทำการช่วยเหลือผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ยกตัวอย่างเช่น นาย A ให้ความช่วยเหลือ นาย B ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยการจัดหาที่พักให้แก่ นาย B เพื่อให้นาย B พ้นจากการถูกจับกุม เช่นนี้ ถือว่านาย A เป็นผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 125 นั้นถือว่านาย A ได้กระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด และนาย A ต้องรับโทษเสมือนตัวการคือนาย B ซึ่งหากนาย B นั้นต้องโทษในความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด โดยประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ในความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด ตามมาตรา 145 กำหนดอัตราโทษสูงสุดถึงจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต ซึ่งตามตัวอย่างนาย A ก็จะต้องรับโทษในอัตราดังกล่าวเสมือนกับ นาย B เห็นว่าอัตราโทษดังกล่าวนี้เป็นอัตราโทษที่สูงมากหากนำเอาพฤติการณ์ของผู้ที่ช่วยเหลือผู้ที่กระทำความผิดคือ นาย A ที่เพียงแค่อาศัยที่พักเพียงอย่างเดียวแต่กลับถูกลงโทษในอัตราที่สูงเท่ากับตัวผู้กระทำความผิดเอง เห็นว่าในบางครั้งอาจจะไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ช่วยเหลือผู้ที่กระทำความผิดนั้น

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการลงโทษผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร. สมชาติ วงษ์วิทิต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การบังคับใช้บทบัญญัติดังกล่าวกลับก่อให้เกิดประเด็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ ซึ่งกระทบกระเทือนต่อหลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีนัยสำคัญ สามารถจำแนกประเด็นปัญหาที่เป็นมูลเหตุแห่งการศึกษาครั้งนี้ได้เป็นสามประการหลักดังนี้

ประการแรก ปัญหากฎหมายที่กำหนดผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดคดีอาญาเสพติดมีความรับผิดชอบเท่าตัวการ ตามบทบัญญัติมาตรา 125 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเสพติด โดยการที่บุคคลเพียงแค่นี้ที่พึ่งพิงแก่ผู้ที่ตนทราบว่ายุ่งเกี่ยวกับอาญาเสพติด อาจถูกดำเนินคดีในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับอาญาเสพติด ยกตัวอย่างเช่น นาย A ให้ความช่วยเหลือ นาย B ซึ่งเป็นผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับอาญาเสพติดโดยการจัดหาที่พักให้แก่ นาย B เพื่อให้ นาย B พ้นจากการถูกจับกุม กรณีเช่นนี้เจตนาของตัวนาย A จะต้องรู้ถึงการที่ตัว นาย B นั้นกระทำความผิดแล้วหลบหนีมาหรือไม่ แล้วจึงทำการช่วยเหลือ หรือเพียงแค่รู้ว่าตัวนาย B นั้นยุ่งเกี่ยวหรือมีความพัวพันกับอาญาเสพติดก็มีความผิดแล้ว หรืออีกกรณีก็คือเพียงแค่ นาย A ทำการช่วยเหลือก็เป็นความผิดแล้ว จากปัญหาดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักการระหว่างบทสันนิษฐานความผิดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 และหลักประ โยชน์สงฆ์ให้ยกประ โยชน์แก่จำเลย in dubio pro reo โดยหากมีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะต้องยกประ โยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย และพิพากษายกฟ้อง หลักนี้เป็นหลักการที่เสริมสร้างหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และแสดงถึงความระมัดระวังในการลงโทษบุคคลในคดีอาญา ซึ่งเป็นเสาหลักของความยุติธรรมทางอาญาที่กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ความผิดทั้งหมดต้องตกอยู่แก่ฝ่ายโจทก์อย่างปราศจากข้อสงสัยอันสมควร

จากการศึกษามาตรา มาตรา 125 กำหนดความผิดเกี่ยวกับการสมคบ การสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับอาญาเสพติด โดยถือว่าผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดหาเงิน ทรัพย์สิน ที่พัก พานพาหนะ ซ่อนเร้นอาญาเสพติด หรือรับผลประ โยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด ต้องรับโทษเช่นเดียวกับตัวการ ทั้งนี้ มีข้อยกเว้นให้ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษหรือไม่ลงโทษหากการช่วยเหลือกระทำต่อบุคคลในครอบครัวใกล้ชิด บทบัญญัตินี้มีลักษณะเป็นความผิดที่ต้องอาศัย “เจตนาพิเศษ” (specific intent) กล่าวคือ ผู้ช่วยเหลือต้องรู้แน่ชัดว่าบุคคลที่ตนช่วยเหลือเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาญาเสพติด และมีเจตนามุ่งหมายเพื่อสนับสนุนให้การกระทำความผิดนั้นสำเร็จ มิใช่เพียงรู้หรือสงสัยว่าผู้นั้นอาจเกี่ยวข้องกับอาญาเสพติด

อีกทั้งในทางปฏิบัติ พบแนวโน้มการบังคับใช้และการตีความที่ขยายความรับผิดชอบเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยอาศัยเพียงพฤติการณ์ภายนอก เช่น การให้ที่พักพิงหรือช่วยเหลือหลบหนี มาอนุมานว่าเป็นการกระทำโดยมีเจตนาพิเศษ ซึ่งเสี่ยงต่อการขัดต่อหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญา ได้แก่ หลักสันนิษฐานไว้

ก่อนว่าบริสุทธิ์ และหลักกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 รวมถึงหลักความได้สัดส่วนของโทษ

เมื่อพิจารณาร่วมกับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่เน้นความเป็นธรรมตามพฤติการณ์และระดับความร้ายแรง การบังคับใช้มาตรา 125 โดยไม่พิสูจน์เจตนาพิเศษอย่างชัดเจนจึงไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของกฎหมายและอาจละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน และหากนำมาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของสหราชอาณาจักรและเยอรมนีต่างกำหนดให้การลงโทษผู้สมรู้ร่วมคิดหรือผู้ช่วยเหลือต้องมีหลักฐานยืนยันถึงการมีส่วนร่วมโดยเจตนาอย่างแท้จริง ไม่ใช่การสันนิษฐานความผิดล่วงหน้า ดังนั้นจึงควรตีความหรือปรับปรุงมาตรา 125 อย่างเคร่งครัดในเรื่องเจตนาพิเศษ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลและรักษาความยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไขตัวบทกฎหมายโดยบัญญัติถ้อยคำในเรื่องของเจตนาพิเศษ ลงในประมวลกฎหมายอาญาเสพติดมาตรา 125 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพิจารณาคดีที่จำต้องพิจารณาโดยอาศัยหลักนิติศาสตร์พื้นฐานแห่งความยุติธรรมทางอาญาและหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เพื่อมิให้เกิดการลงโทษบุคคลโดยขาดการพิสูจน์เจตนาอย่างแท้จริง การตีความที่ถูกต้องควรเป็นไปในลักษณะ ตีความเคร่งครัดแต่ตีความให้แคบ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนของโทษ หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ และหลักกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ยกให้แก่จำเลย ซึ่งในด้านของ กฎหมายอาญา จะเห็นได้ว่าการกำหนดโทษแก่ผู้ให้ความช่วยเหลือ ผู้พยายาม และผู้สมคบให้รับโทษเสมือนตัวการนั้น อาจขัดต่อหลักความได้สัดส่วนของโทษ (principle of proportionality) อันเป็นหลักการที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 26 วรรคหนึ่ง และเป็นหัวใจของหลักนิติธรรม (rule of law) เพราะการลงโทษบุคคลที่มีพฤติการณ์เพียง “ช่วยเหลือโดยอ้อม” หรือ “สนับสนุนภายหลังการกระทำผิด” เทียบเท่าผู้กระทำการโดยตรง ย่อมเป็นการลดทอนความสำคัญของ “ระดับการมีส่วนร่วม” (degree of participation) ซึ่งในทางนิติศาสตร์อาญาเป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดก่อนกำหนดอัตราโทษ การบัญญัติโทษในลักษณะเดียวกันทั้งหมดโดยไม่เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาพฤติการณ์เฉพาะของผู้กระทำ จึงไม่เพียงขัดต่อหลักความได้สัดส่วนเท่านั้น แต่ยังเป็นการจำกัดดุลพินิจศาลโดยไม่สมเหตุสมผลในทางนิติรัฐอีกด้วย

ประการที่สอง ปัญหาการกำหนดมาตรการให้ผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเสพติดมีความรับผิดเท่าตัวการต้องมีเจตนาพิเศษ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 125 นั้น ไม่ได้มีการกำหนดเจตนาพิเศษเข้าไปในมาตราดังกล่าวเพื่อประกอบการตีความในเรื่องของความรับผิด ยกตัวอย่างเช่น นาย A ให้ความช่วยเหลือนาย B โดยการจัดหาหรือให้เงิน นาย B เพื่อให้ นาย B พ้นจากการถูกจับกุม โดยที่ นาย A ไม่รู้ว่านาย B เป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ปรากฏว่าต่อมานาย A ถูกจับกุมและดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติดมาตรา 125 นาย A จึงต้องรับโทษเช่นเดียวกับ นาย B เห็นว่า มาตรการดังกล่าว ได้กำหนดบทลงโทษที่รุนแรงโดยไม่ได้นำถึงเจตนาของผู้ที่ช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด ว่ามีเจตนาหรือรู้เห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดหรือไม่

เพียงใด ซึ่งการที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการตีความถึงเจตนาพิเศษของผู้ที่ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดนั้นทำให้มีผลโดยตรงต่อการกำหนดโทษของผู้ที่ช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิดอีกทั้งมาตรา 125 ได้กำหนดบทลงโทษผู้ช่วยเหลือให้ความสะดวกให้ต้องรับโทษ "เช่นเดียวกับตัวการ" ซึ่งเป็นแนวทางการกำหนดโทษที่ตายตัวและรุนแรง กล่าวคือ หากศาลพิจารณาแล้วรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ช่วยเหลือให้ความสะดวกผู้กระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลก็จะลงโทษตัวผู้นั้นได้เพียงสถานเดียว คือ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 125 ซึ่งการกำหนดโทษของมาตรา 125 ศาลสามารถลงโทษต่อผู้กระทำความผิดได้เพียงสถานเดียว หากพิจารณาแล้วรับฟังได้ว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งในบางครั้งตัวผู้ช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอาจไม่รู้หรือทราบลักษณะของการกระทำความผิดของผู้ที่ตนได้ให้ความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกโดยตรง แต่กลับถูกศาลลงโทษเช่นเดียวกับผู้ที่ตนให้ความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวก ซึ่งขัดกับหลักที่ว่าโทษทางอาญาจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด โดยหากเทียบเคียงความรับผิดชอบของผู้ที่ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 นั้นมีความแตกต่างกันโดยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 กำหนดว่า ผู้ใดช่วยผู้อื่นซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด อันมิใช่ความผิดลหุโทษ เพื่อไม่ให้ต้องโทษ โดยให้พ้นจากผู้นั้น โดยซ่อนเร้นหรือโดยช่วยผู้นั้นด้วยประการใดเพื่อไม่ให้ถูกจับกุม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยมีเจตนาให้ผู้ทำการช่วยเหลือได้รับโทษเฉพาะในความผิดส่วนที่ตนกระทำเท่านั้น อีกทั้งยังขัดต่อหลักการแบ่งแยกความรับผิดชอบระหว่างตัวการ ผู้ใช้และผู้สนับสนุน ตามที่ประมวลกฎหมายอาญายึดถือเป็นบรรทัดฐานสำคัญ โดยถึงแม้ว่าเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญาเสพติดมีการร่างขึ้นเพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้มีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากแต่หลักการดังกล่าวก็อาจขัดกับเจตนารมณ์ตามกฎหมายธรรมชาติ ที่ให้ตัวผู้กระทำความผิดได้รับโทษเหมาะสมกับสิ่งที่ตนเองได้กระทำ และยิ่งไปกว่านั้นการกำหนดโทษในลักษณะดังกล่าวเป็นการจำกัดและลดรอนดุลยพินิจของศาล ในการลงโทษให้เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดี กล่าวคือให้รับผิดเฉพาะส่วนที่ตนกระทำ เพราะตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 125 ไม่ได้มีการกำหนดโทษขั้นต่ำหรือขั้นสูงเอาไว้ที่สามารถทำให้ศาลได้กำหนดโทษที่จะลงต่อผู้กระทำความผิดไปตามพฤติการณ์แห่งคดีได้

จากการศึกษาประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 125 ที่กำหนดให้ผู้สนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะต่าง ๆ เช่น ให้เงิน ทรัพย์สิน ที่พักพิง ยานพาหนะ ปกปิดซ่อนเร้นยาเสพติด หรือรับผลประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด ต้องรับโทษเสมือนตัวการ โดยไม่มีการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำหรือขั้นสูงแยกต่างหาก ที่จะเป็นการเปิดช่องให้ศาลได้ใช้ดุลยพินิจ

ผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดโทษลักษณะดังกล่าว ขัดต่อหลักความได้สัดส่วนของโทษ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายอาญา เพราะไม่คำนึงถึงความแตกต่างของพฤติการณ์และระดับความร้ายแรงของการช่วยเหลือในแต่ละคดี ทำให้ผู้ช่วยเหลือต้องรับโทษเท่ากับตัวการทันที แม้บทบาทจะต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 ซึ่งเป็นความผิดฐานช่วยเหลือผู้กระทำความผิดทั่วไป จะเห็นว่าแม้ลักษณะการกระทำใกล้เคียงกัน แต่กฎหมายอาญากำหนดโทษไว้ต่ำกว่า และมีอัตราขั้นต่ำ-ขั้นสูงชัดเจน เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาพฤติการณ์เป็นรายกรณี ทำให้โทษสอดคล้องกับความร้ายแรงของการกระทำมากกว่า มาตรา 125 จึงเป็นบทบัญญัติที่มุ่งปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงจนเลยหลักนิติธรรมและหลักความได้สัดส่วน อาจกระทบสิทธิของผู้ที่ช่วยเหลือโดยจำเป็น หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และจำกัดบทบาทศาลในการพิจารณาความเป็นธรรมเฉพาะคดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางอาญาโดยรวม

ประการที่สาม ปัญหาการกำหนดมาตรการจูงใจผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่ทำให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับรัฐ โดยตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 ไม่ได้มีการบัญญัติข้อกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในกรณีผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับรัฐแล้วเป็นเหตุให้ไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง ซึ่งแตกต่างกับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์กับรัฐ จะมีหลักเกณฑ์ตามมาตรา 153 ของประมวลกฎหมายยาเสพติดที่วางหลักเอาไว้ว่าถ้ามีผู้กระทำความผิดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กำหนดเพียงใดก็ได้ ซึ่งหากมีการเพิ่มบทกฎหมายดังกล่าวเข้าไปโดยให้หมายความรวมถึงกรณีที่ผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดด้วยก็คงเป็นการจูงใจผู้นั้นกลับใจ และหันมาให้ข้อมูลที่สำคัญกับรัฐ ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์กับตัวผู้กระทำความผิดเองและตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะลดตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการจูงใจผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีมาตรการเชิงจูงใจในคดีอาญา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปราบปรามอาชญากรรมเชิงเครือข่าย โดยเฉพาะในคดียาเสพติดที่มักมีโครงสร้างซับซ้อนและเชื่อมโยงกันหลายระดับ ทั้งผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ล่าเลี้ยง และผู้สนับสนุน หรือผู้ช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ จากการศึกษากฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 พบว่า แม้กฎหมายจะมีบทบัญญัติมาตรา 153 ที่กำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลดโทษแก่ “ผู้กระทำความผิด” ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่รัฐในการขยายผลจับกุม แต่กลับไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึง “ผู้ให้ความช่วยเหลือ” ตามมาตรา 125 หรือผู้ที่มีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งยินยอมให้ข้อมูลสำคัญแก่รัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยตามมาตรา 125 กำหนดให้ผู้ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องรับโทษ เทียบเท่าตัวการ โดยไม่คำนึงถึงระดับการมีส่วนร่วมหรือเจตนา และไม่มีบทบัญญัติให้ลดหย่อนโทษแก่ผู้ช่วยเหลือที่ให้ข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อรัฐ แตกต่างจากผู้กระทำความผิดโดยตรงตามมาตรา 153 ที่ศาลสามารถลดโทษได้หากให้ข้อมูลสำคัญการขาดกลไกลดหย่อนโทษดังกล่าวก่อให้เกิด

ช่องว่างเชิงนโยบาย เพราะผู้ช่วยเหลือมักเป็นบุคคลระดับล่างของเครือข่าย แต่กลับเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ ในการขยายผลจับกุมผู้บงการรายใหญ่ เมื่อกฎหมายไม่สร้างแรงจูงใจให้ให้ความร่วมมือ ย่อมลด ประสิทธิภาพในการปราบปรามเครือข่ายยาเสพติด

อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักรและเยอรมนี พบว่ามีระบบจูงใจทางกฎหมายชัดเจน เปิดโอกาสให้ลดโทษหรือยุติการดำเนินคดีแก่ผู้ที่ให้ข้อมูลหรือความร่วมมือกับรัฐ โดยยึดหลักความได้สัดส่วนของโทษและประโยชน์สาธารณะ และในบริบทกฎหมายไทย แม้ประมวลกฎหมายยาเสพติดจะมุ่งให้ความเป็นธรรมและเปิดทางให้ใช้ดุลพินิจศาลในบางกรณี แต่ยังคงกลไก ส่งเสริมการร่วมมือกับรัฐสำหรับผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิด ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่เป็น ธรรมทางอาญา ดังนั้น การเพิ่มบทบัญญัติให้ศาลสามารถลดหย่อนโทษแก่ผู้ช่วยเหลือที่ให้ข้อมูลเป็น ประโยชน์ต่อรัฐ จะช่วยสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล และเพิ่ม ประสิทธิภาพในการปราบปรามเครือข่ายยาเสพติดอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุแห่งปัญหาทางหลักการและข้อจำกัดทางกฎหมายที่กล่าวมา ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การลงโทษ ผู้ให้ความช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายยาเสพติดเป็น ประเด็นที่มีความสำคัญและสมควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้มีการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและ สอดคล้องกับหลักนิติธรรมรวมถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งปัญหาสำคัญอยู่ที่การ กำหนดให้ผู้ให้ความช่วยเหลือ ผู้พยายาม และผู้สมคบ ต้องรับโทษเสมือนตัวการ โดยไม่เปิดโอกาสให้ศาล ใช้ดุลพินิจตามระดับการมีส่วนร่วมหรือเจตนา ทั้งที่บทบาทของบุคคลเหล่านี้แตกต่างจากตัวการโดยตรง อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลกระทบต่อหลักความได้สัดส่วนของโทษ หลักสิทธิมนุษยชน และหลักสันนิษฐานไว้ ก่อนว่าบริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ และในบริบทของอาชญากรรมยาเสพติดที่มีโครงสร้างเป็นเครือข่าย การ ลงโทษอย่างเข้มงวดโดยไม่แยกระดับความเกี่ยวข้อง อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในทางปฏิบัติ และลด แรงจูงใจของผู้กระทำความผิดรายย่อยในการให้ความร่วมมือกับรัฐเพื่อขยายผลไปถึงผู้บงการรายใหญ่

อีกทั้งในทางตีความ มาตรา 125 มักถูกขยายความกว้างเกินสมควรโดยอาศัยเพียงพฤติการณ์ ภายนอกมาสันนิษฐานว่าเป็นการช่วยเหลือโดยเจตนา ทั้งที่ตามหลักกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์ “เจตนาพิเศษ” ของผู้ช่วยเหลือ การตีความเช่นนี้จึงเสี่ยงต่อการกลับภาวะการพิสูจน์และกระทบสิทธิจำเลย นอกจากนี้ กฎหมายยังขาดมาตรการจูงใจทางกฎหมายสำหรับผู้ช่วยเหลือหรือผู้กระทำความผิดรายย่อยที่ให้ข้อมูลเป็น ประโยชน์ต่อรัฐ เนื่องจากมาตรา 153 เปิดช่องลดโทษเฉพาะผู้กระทำความผิดโดยตรง ไม่ครอบคลุมผู้ช่วยเหลือ ตามมาตรา 125 จึงเป็นช่องว่างเชิงนโยบายที่ลดประสิทธิภาพการปราบปรามยาเสพติด และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหราชอาณาจักรและเยอรมนี พบว่าทั้งสองประเทศให้ความสำคัญกับระดับการมีส่วนร่วม เจตนา และความร่วมมือกับรัฐ โดยเปิดโอกาสให้ลดหรือยกเว้นโทษตามพฤติการณ์ ยึดหลักความได้สัดส่วน ของโทษและประโยชน์สาธารณะ สะท้อนแนวคิดกฎหมายอาญาสมัยใหม่ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่าง การลงโทษ การฟื้นฟู และประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม

จากการศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า การลงโทษผู้ให้ความช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของกฎหมายอาญาและเจตนารมณ์ของกฎหมายหลายประการ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการลงโทษผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยเห็นควรแก้ไขดังนี้

1) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 125 เพื่อกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาระดับความร้ายแรงของการช่วยเหลือ โดยเพิ่มวรรคใหม่ระบุว่า “ให้ศาลพิจารณาระดับความเกี่ยวข้องและเจตนาของผู้ช่วยเหลือเป็นสำคัญในการกำหนดโทษ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนของโทษ” อีกทั้งควรพิจารณาจัดทำแนวทางปฏิบัติร่วมระหว่างศาล อัยการ และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดยให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

2) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 125 โดยแก้ไขในวรรคแรก จากเดิม “ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการ” แก้ไขเป็น “ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือ จำคุกตลอดชีวิต”

3) เพิ่มเติมตัวบทกฎหมายลงในประมวลกฎหมายยาเสพติด เป็นมาตรา 125/1 โดยให้มีใจความดังต่อไปนี้ “ถ้าศาลเห็นว่าผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดได้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งเป็นผู้จับกุม หรือพนักงานสอบสวนในคดีนั้น เมื่อพนักงานอัยการระบุ ในคำฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อศาล ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้”

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564